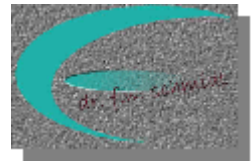

Reacties:
f.schmidt@wxs.nl

Jaargang 2, nr. 3

Histo-visie

Turf

In dit nummer:

Turf	1
Peperduur	1
Nogmaals turf	2
Aankoop van een brandspuit	2

Turf was voorheen een belangrijke brandstof. Dit nummer gaat over Hasselt als producent en als consument.

Peperduur is een uitdrukking die vaak gebezigd wordt, maar waarom?

Hasselt en de aankoop van de eerste brandspuit.

Eind achttiende eeuw verkeerde de stadskas in zeer slechte staat. De schuldeisers konden nauwelijks tevreden worden gehouden. Er was duidelijk behoefte aan nieuwe inkomstenbronnen. In 1761 ontstond dan ook de gedachte om op tien morgen land turf af te gaan graven. De landerijen die men daarbij op het oog had, waren achter de Fissele gelegen. In eerste instantie wilde men de winning beperken tot de duur van één jaar. Op grond van deze plannen werd de stad door Ridderschap en Steden surseance van executie verleend.

Het project was zo winstgevend dat een jaar later besloten werd om een concessie van twaalf jaar aan te vragen. Dat de opbrengst zo hoog was,

had hoogstwaarschijnlijk ook te maken met de kwaliteit van de turf. Die was namelijk als goed te typeren.

Wat waren nu die opbrengsten. In het archief van Hasselt komen we een bron tegen die

daarover verder uitsluitsel geeft. Zo kwam in de jaren 1770-1771 een bedrag van 2.792 gulden binnen. Daartegenover stond een uitgave van 1880 gulden, zodat uiteindelijk een winst van 912 resteerde. Een netto

opbrengst die bijna even hoog was als het totaal over de periode 1764-1770. Toen hield men 903 gulden netto over. Al met al vormden deze bedragen welkome aanvullingen voor de zo lege stadskas.

Ook daarna hield het turfgraven niet op. Dat blijkt wel uit een bron van na 1770. In de periode 1774-1778 kon namelijk in totaal 498 gulden winst uit de turfgraverij worden geboekt. Toch was de winstmarge toen niet zo groot meer. In de periode 1770-1771 bedroeg deze nog bijna een derde deel van de inkomsten. Een paar jaar later was dit cijfer geslonken tot nog geen tien procent.

De omvang van de opbrengst kunnen we alleen maar schatten. In de periode 1770—1771 kunnen we deze ramen op 35.000 turftonnen.

Een baaltje peper gevonden in 1714

Peperduur is een bekend gezegde. Peper kon een

kapitaal vertegenwoordigen. Het verlies van een

baaltje peper kon dan ook aardig in de papieren

lopen.

In 1714 werd in Hasselt een baaltje peper gebracht dat in de Zuiderzee was aangespoeld.

De vondst werd in de courant gezet. Niet lang daarna meldde zich de in

Nogmaals turf

Het belang van turf voor de stedelijke economie van de 17e en 18e eeuw in Hasselt was niet gering. Hasselt kende een aantal pannebakkerijen. De brandstof waarmee gewerkt werd, was uiteraard turf.

Eerst werden de hompen klei plat gemaakt. Dit gebeurde door de "walker". De inslager zorgde voor de juiste vorm en de derde man - de eigenlijke panmaker - gaf er dan de precieze vorm aan met behulp van een blok hout met de gewenste ronding en een passende contra vorm. Hij maakte ook de nokjes en

Amsterdam wonende eigenaar. Hij woonde op de Keizersgracht nabij de Leidsestraat. De vermeende eigenaar wilde weten of deze baal van hem was, zodat hij de door hem gelede schade bij de assuradeurs kon verhalen. De eigenaar had dus

geheel geen belang meer bij de peper, wel voor de verzekeringspenningen.

Voor de stad Hasselt maakte dit alles niet veel uit. Het bergloon was namelijk niet gering. Dat bedroeg een derde deel van de waarde.

stoken van een vat bier gebruikte de bierbrouwer twee en een halve tonnen met turf.

De grootste energieverlinders stonden echter buiten de stadsmuren. De kalkovens konden zonder turf niet draaien. Voor één mud kalk waren ongeveer 108 turven nodig.

De gunstige ligging van Hasselt ten opzichte van de turfwinningengebieden hebben er uiteraard voor gezorgd dat genoemde takken van nijverheid zich in en nabij Hasselt hebben gevestigd.

de neusjes. Vervolgens werd het geheel op rekken onder een vast dak gedroogd. Daarna werd alles in het "panhuijs" gebakken. Daarbij moest er soms 24 uur gestookt worden. En dat vergde uiteraard veel turf.

Ook de bierbrouwerijen die in Hasselt stonden waren op turf aangewezen als het op brandstof aankwam. Voor het

Aankoop van een brandspuit

In 1708 besloot de magistraat van Hasselt om bij de *inventeur* Samuel van der Heijden wonend in de Koestraat te Amsterdam, voor 410 gulden een zogenaamde kleine brandspuit aan te schaffen.

Voor 22 gulden werd er ook nog eens 40 voet slang besteld.

In totaal had men echter 593 gulden voor de aankoop beschikbaar. Er was dus nog wat geld over. Voor het resterend

bedrag werd dan ook een huisje in de kerk gebouwd (waar men de spuit kon opbergen) en werden er emmers, ladders en haken aangeschaft.

Dat peper kostbaar was, mag wel blijken uit de uitdrukking "peperduur".